

Ausiàs Marc no era cap llir entre cards

Ausiàs Marc no va ser una flor d'estiu. Les diverses corts del seu temps, les del regnat d'Alfons el Magnànim, van afavorir la creació lírica, i en català, tot i tractar-se d'una dinastia castellana. Eren centres actius propis de la tradició lírica catalana.

Fins ara, hom pensava que els Trastàmara havien bandejat la poesia en català. Tot al contrari, van adoptar la política de la dinastia d'Aragó. I, a més, amb ells es fa el canvi de l'occità pel català. Serà més endavant, quan Ferran el Catòlic se n'anirà a les Castelles i perdrem les corts, que aquesta tradició es trencarà.

Per primera vegada, disposem d'un retrat fidel, precís i força detallat d'una part important de l'activitat poètica de les corts dels Trastàmara. I també per primera vegada es confirma que a la cort napolitana es feia poesia en català.

El filòleg Jaume Torró, professor de la Universitat de Girona i deixeble de Lola Badia, ha estudiat sis poetes catalans i valencians de les corts d'Alfons el Magnànim, de Joan d'Aragó, el seu germà, i dels altres infants, Enric i Pere, i n'ha analitzat l'obra.

No se'n sabia pràcticament res, de les seves vides, i fins i tot, en algun cas, s'havien proposat identificacions —és a dir, biografies— errònies. Torró relaciona per primera vegada els noms dels sis poetes amb determinats personatges al servei dels rei Alfons el Magnànim i dels infants d'Aragó.

Ara, finalment, després de tot allò que s'ha descobert d'Ausiàs Marc, es pot parlar d'una poesia de cort.

A l'estudi *Sis poetes del regnat d'Alfons el Magnànim*, publicat per l'Editorial Barcino a "Els Nostres Clàssics", el doctor Torró analitza a fons l'obra conservada de Lluís de Requesens, Bernat Miquel, Martí Garcia, Rodrigo Dies, Lluís de Vila-rasa i Francesc Sunyer.

Alguns són coetanis de Marc i alguns altres, posteriors. Una recerca d'any en arxius diversos —cosa que fins fa



EL TEMPS

Ausiàs Marc era envoltat, a la cort d'Alfons el Magnànim, de poetes com ell. Acaben d'identificar-se sis poetes catalans i valencians de les corts dels reis i infants d'Aragó.

L'estudi de Jaume Torró 'Sis poetes del regnat d'Alfons el Magnànim', publicat per l'Editorial Barcino, ha posat fi al desconeixement sobre un notable grup d'autors catalans del segle XV. El llibre inclou l'edició crítica i anotada de l'obra de tots sis escriptors, una quarantena de poemes, en total. Torró hi demostra que, com Ausiàs Marc, són poetes de cort.

relativament poc no havien fet, a fons, els filòlegs— li ha permès d'encaixar-los en la societat de l'època, establir-ne les relacions familiars i polítiques i, fins i tot, construir-ne la biografia amb força detall.

I li ha permès, també, d'extreure'n conclusions que modificaran la història de la literatura catalana. La primera, que el canvi de l'occità pel català com a llengua literària no va lligat a la persona d'Ausiàs Marc, sinó que és ge-

neral a tots els poetes valencians de la seva generació i als catalans vinculats a Alfons el Magnànim. L'enterrament de l'occità és gairebé complet per part dels poetes de la primera generació del XV, actius a la cort del Magnànim a partir del 1425.

La segona, que no només la cort d'Alfons el Magnànim a València és propícia a la lírica en català. També ho es la de Joan de Navarra, que el 1436 —situat el rei Alfons a Nàpols, defini-

tivament— es traslladarà a Saragossa i València. A partir d'aquest any, la cort de Joan d'Aragó, rei de Navarra, passa d'ésser la cort d'un sobirà de Navarra i d'un gran magnat de Castella, a ésser la cort de l'hereu d'Aragó.

I també és favorable a la lírica catalana la cort de Nàpols, com ho demostra la biografia de Francesc Sunyer, un dels sis poetes estudiats per Torrò, que fins ara era un nom i prou, tot i que, com ha descobert Torrò, va ser un guerrer i cortesà important. Va servir Alfons el Magnànim i els infants d'Aragó durant la llarga campanya de Nàpols, un servei que va ser recompensat amb privilegis familiars derivats d'imposts directes i de determinats serveis públics, com ara l'administració de la seca de Messina i la de Nàpols.

Francesc Sunyer compongué dues danses seguides cadascuna d'una esparsa i enllaçada, seguint la moda cortesana i popularitzant italiana.

Durant la recerca de dades sobre els sis poetes, Torrò ha pogut situar-ne a la cort sis més: Francesc Ferrer, Bernat Serra, Pau de Benviure, Joan de Castellví, Francesc d'Estanya i Francesc de Mésqua.

D'aquest darrer, per exemple, ha vist que no era de Navarra, sinó de Xàtiva. I de Francesc Ferrer ha sabut que era uixer d'armes de Joan de Navarra, i que era valencià procedent d'una família de Xàtiva i nebot de Jaume Ferrer, cambrer i conseller d'Alfons el Magnànim.

Tots aquests descobriments reforcen la teoria de l'arrelament cortesà de la poesia. I que els poetes eren persones que exercien càrrecs de confiança dels reis; com Ausiàs Marc, falconer major de casa del rei, i ja no diguem Pere Torroella, conseller de diversos reis.

El llibre és, bàsicament, com anuncia Lola Badia al pròleg, l'estudi i l'edició crítica i anotada —anotadíssima— d'una quarantena de poemes produïts entre el 1415 i el 1458.

L'edició contribueix, en mil detalls, a construir l'entramat d'un programa molt més ambiciós que acabarà, gràcies a estudis com el de Torrò, en una interpretació completament renovada del panorama líric del primer XV, estretament lligat a les corts dels Trastàmara, la reial, abans i després de l'anada a Itàlia d'Alfons el 1432, i tam-



Alfons el Magnànim, igualment com el seu germà, Joan d'Aragó, rei de Navarra, va afavorir la creació lírica en català, a la cort, tot i ser un Trastàmara.

bé la de Joan de Navarra, la del seu fill Carles i la dels altres infants d'Aragó, Enric i Pere.

El llibre de Torrò permet de situar generacionalment dues colles de poetes cortesans. Hi ha poesia fora de la cort, però no és el propòsit del llibre. Fins ara s'havia parlat de la poesia abans i després d'Ausiàs Marc, i ara caldrà distingir entre una generació

contemporània de Marc i una segona de posterior, representada per Pere Torroella, el poeta major, tot i que a Torrò li sembla més bon poeta Lluís de Vila-rasa, però Vila-rasa no tingué el paper de Torroella en la tradició. I cal parlar de dues generacions, perquè ni Marc ni Torroella no estaven sols.

Torrò proposa que el tall entre generacions és marcat per l'absència dels infants i de la cort quan se'n van a Castella amb els seus familiars, a l'entorn de 1439-1445.

Sobre Lluís de Vila-rasa, Torrò corregeix un gros error. Molts l'havien confós amb el seu pare, que es deia igual, i per això el feien contemporani de Marc. I com que la seva poesia l'imitava, s'havia especulat sobre la possibilitat que fos Marc, l'imitador.

Ara finalment es pot parlar d'una poesia de cort i d'una 'generació Ausiàs Marc'



El medievalista Jaume Torró, professor de la Universitat de Girona, i Lola Badia, professora de la Universitat de Barcelona, comenten, a la seu de l'Editorial Barcino, el llibre *Sis poetes del regnat d'Alfons el Magnànim*.

La documentació familiar que ha trobat Torró permet d'establir que, com que és el fill, és posterior a Marc, i no és Marc qui el segueix.

L'edició de la quarantena de poemes constata que la tradició lírica era molt més diversa que no semblava. I ben interessant. A Torró li agrada especialment Martí Garcia. No té la *inventio* de Marc, però té l'*elocutio* que aquest només tingué ocasionalment. Martí Garcia també constata la vigència de les formes fixes de la tradició lírica francesa, heretades de les corts de Joan I i Martí l'Humà, al costat del decasíl·lab i l'octava de Marc.

Contemporani de Marc, però molt diferent d'ell, Martí Garcia segueix la tradició d'Andreu Febrer i Jordi de Sant Jordi, i de la lírica francesa. Martí

Garcia i Lluís de Vila-rasa són la millor mostra d'adaptació de les formes mètriques i musicals franceses en la lírica catalana del segle XV.

Lola Badia considera precisament que els precedents immediats dels sis poetes del regnat d'Alfons el Magnànim estudiats ara es troben en l'esclat de la cort de Joan I, significativament presidit per Violant de Bar, una princesa de la família reial de França, que s'envolta de llibres, de músics i de poetes del seu país d'origen amb tot el suport i l'admiració del seu reial consort.

En el seu temps, Martí Garcia va ser un poeta tan important com Marc. Només se'n conserven deu composicions i un fragment recollit per Pere Torrella. El seu cas era un misteri. No s'havia identificat mai. Torró el localitza a

la cort del Magnànim, en temps de Marc.

L'obra dels sis poetes ha pogut arribar als nostres dies gràcies al Cançoner de Saragossa, anomenat així perquè es conserva a la universitat de la capital de l'Aragó. El cançoner és originat, pels volts de 1459-1461, entre el cercle de lletraferits que envoltaven el príncep Carles de Viana, nebot d'Alfons el Magnànim i fill de Joan de Navarra, en retornar a Catalunya, de Nàpols estant.

El document més antic que presenta Marc com a poeta és precisament el Cançoner de Saragossa. Aquest cançoner, que recull l'obra dels sis poetes ara estudiats, s'obre i es tanca amb Marc.

Lluís Bonada